

ŠTEV. 1.

LETNIK XXX.

NARODNI GOSPODAR

**GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.**

V LJUBLJANI, DNE 15. JANUARJA 1929.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

VSEBINA: K tridesetletnici Narodnega Gospodarja. — Ant. Kralj: Zakoniti delokrog nadzorstva. — Sadjarske zadruge. — Revizor K. Kristoflič: Uprava denarnih zadrug in posojila. — Vprašanja in odgovori. — Zadrugištvo.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 1, 1. 1929.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Boštanju, r. z. z. n. z., bo dne 27. jan. 1929 ob pol 8. v pisarni zadruge s sledečim dnevnim redom: 1. odobritev rač. zaključka za 1. 1928. 2. poročilo načelstva. 3. poročilo nadzorstva. 4. slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Cankovi, r. z. z. n. z., se vrši 2. februarja 1929 ob 10. uri v posojilničnem prostoru. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. čitanje revizijskega poročila. 3. odobritev računskega zaključka za 1. 1928. 4. volitev načelstva in nadzorstva. 5. slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice na Igu, r. z. z. n. z., se bo vršil v nedeljo, dne 24. februarja 1929 ob 3. uri popoldne v uradnih prostorih. Dnevni red: 1. poročilo načelstva. 2. poročilo nadzorstva. 3. odobritev računskega zaključka za leto 1928. 4. volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Gornji Lendavi, r. z. z. n. z., se bo vršil 2. februarja 1929 (na svečnico) v združnih prostorih. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobritev računskega zaključka za leto 1928. 3. sprememba pravil. 4. slučajnosti.

Redni občni zbor Nabavne in prodajne zadruge v Laškem, r. z. z. o. z., se bo vršil v nedeljo dne 3. febr. 1929 ob 8. uri v kaplaniji. Dnevni red: 1. čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. potrjenje računskega zaključka za 1. 1928. 4. volitev načelstva in nadzorstva. 5. slučajnosti.

Občni zbor Posojilnice pri Sv. Lenartu v Slov. gor., r. z. z. n. z., se vrši 25. jan. 1929 ob 2. uri pop. v združni pisarni. Dnevni red: 1. revizijsko poročilo. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobritev bilance za 1. 1928. 4. razdelitev čistega dobička. 5. predlogi. Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se 15. febr. 1929 drug občni zbor ob isti uri, na istem mestu z istim dnevnim redom, ki bo sklepčen ne glede na število navzočih članov.

Redni občni zbor Stavbne zadruge „Martuljek“ v Ljubljani, r. z. z. o. z., se bo vršil v sredo 20. febr. 1929 v Ljubljani v semenišču s sledečim dnevnim redom: 1. poročilo načelstva. 2. odobritev

računskega zaključka za 1. 1928. 3. volitev načelstva in nadzorstva. 4. slučajnosti.

Občni zbor Ljudske posojilnice v Gorenjem Logatcu, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 3. febr. 1929 ob 3. uri pop. v župnišču. Dnevni red: 1. poročilo načelstva. 2. poročilo nadzorstva. 3. odobritev računskega zaključka za leto 1928. 4. volitev načelstva. 5. volitev nadzorstva. 6. čitanje revizijskega poročila. 7. slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Preserjih, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 3. febr. 1929 ob 3. uri pop. v župnišču z dnevnim redom: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. potrjenje rač. zaključka za 1. 1928. 3. volitev načelstva. 4. volitev nadzorstva. 5. slučajnosti.

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Selcih pri Škofji Loki, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 3. febr. 1928 ob 3. uri pop. v uradnem prostoru hran. in pos. v Selcih. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in račun. pregledovalcev. 2. predložitev računskega zaključka za leto 1928. 3. volitev načelstva. 4. volitev računskih pregledovalcev. 5. revizijsko poročilo. 6. slučajnosti.

Redni občni zbor Živinorejske in pašne zadruge za selško dolino, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 2. febr. 1928 ob pol 8. uri dop. v društveni dvorani v Selcih. Dnevni red: 1. poročilo načelstva. 2. predložitev rač. zaključka za 1. 1928. 3. volitev načelstva. 4. revizijsko poročilo. 5. slučajnosti. Po občnem zborni predavanju.

Redni občni zbor Kmetijskega društva v selški dolini, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 27. jan. 1929 ob 15. uri v društveni dvorani v Selcih. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobritev rač. zaključka za 1. 1928. 3. sklepanje o razdružitvi zadruge in izvolitev likvidacijske komisije. 4. slučajnosti. Ako bi v določenem času ne bilo zadosti članov navzočih, se vrši čez tri tedne na istem mestu in ob istem času drugi občni zbor, ki sme brezpogojno sklepati.

Občni zbor Mlekarske zadruge v Semiču, r. z. z. o. z., se vrši dne 2. febr. 1929 ob 8. uri dop. v semiški šoli. Dnevni red: 1. čitanje in odobrenje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. poročilo načelstva. 3. odobritev računskega zaključka za leto 1928. 4. slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Strugah, r. z. z. n. z., se bo vršil v nedeljo dne 27. jan. 1929 ob 3. uri pop. v župnišču. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobritev bilance za 1. 1928. 3. revizijsko poročilo. 4. volitev načelstva in nadzorstva. 5. slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Ljubljani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din na leto, za pol leta 12 50 Din.

— Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. —

< tridesetletnici Narodnega Gospodarja.

Naše zadružno glasilo Narodni Gospodar stopa s to številko v svoj trideseti letnik. 10. januarja 1900 je izšla prva številka kot glasilo Zadružne zveze (takrat se je imenovala še Gospodarska zveza) in v njej je bil objavljen sledeči program:

„Pri vstopu v javnost se zavedamo, da svojim listom ustrezamo vitalni potrebi naroda. Narodno-gospodarski strokovni list obsegajoč celo prostrano polje narodnega gospodarstva, kmetijstvo, trgovino in obrt, je resna potreba našega ljudskega življenja. Sredi šuma, vika in krika strastnih in nevarnih političnih bojov in razprtij ne smemo nikdar pozabiti, da narodno-gospodarsko življenje sledi svojim lastnim zakonom neodvisno od političnih programov — in da smo na čvrstem razvoju in napredku našega narodnega gospodarstva interesovani enako si, brez razlike strank, da je torej tukaj naša dolžnost, kjer moramo v lastnem interesu vsi ložno sodelovati, vsi stanovi in vsi posamezniki, v skupni blagor ljudstva in posameznika. Ne smemo prezreti, da je zdravo narodno gospodarsko življenje eden najvažnejših virov ljudske neodvisnosti in splošnega napredka.

Ta misel, ki čimdalje bolj prodira med narodom, je vredna in potrebna svojega glasila. Treba jo je poglobiti in razširiti z razširjenjem in poglobitvijo strokovnega in

narodno-gospodarskega znanja. Malenkostno pa bi bilo, če bi hoteli posamezne stroke narodnega gospodarstva razmotrivati le iz tehničnega stališča. Samo tehnično izboljšanje produkcije in trgovskega prometa ne more rešiti ne kmetijstva, ne rokodelstva in ne domače trgovine pred pretečim propadom. To more doseči le obsežna socialna prenova. Zato bodejo naši predali odprti socialno-političnim razpravam.

Politike se bomo strogo izogibali. Mi nismo političen list in ne služimo nobeni politični smeri. Iz tega pa nikakor ne sledi, da bi morali prezirati delovanje tistih javnih zastopov, ki so poklicani pečati se z narodno-gospodarskimi zadevami deželnih zborov in državnega zbora. Ravno nasprotno: S paznim očesom bomo zasledovali delovanje omenjenih zastopov na narodno-gospodarskem polju in, če bo treba, ne bomo štedili s kritiko. Vsakdo, kdor se resno peča z narodnim gospodarstvom, vidi in občuti, kako najvažnejše narodno-gospodarske zadeve trpijo radi tega, ker se javni zastopi v prvi vrsti pečajo le z jezikovnimi in drugimi političnimi zadevami, pri tem pa naravnost prezirajo, da ljudstvo tava iz ene narodno-gospodarske krize v drugo. Ljudstvo umira — nekateri poslanci pa nimajo važnejšega posla, nego prepirati se čestokrat o zadevah, ki so za blagor ljudstva brez bistvenega pomena.

Tako ne more in ne sme ostati. Prva dolžnost poslancev je, varovati narodno-gospodarske koristi ljudstva. To hoče ljudstvo v svoji velikanski večini. In mi hočemo biti tolmač te ljudske volje, in se ne bomo strašili, ako treba, rabiti ostrino brezobzirne kritike ne ozirajoč se na levo ali desno! Hiša ljudstva gori, plamen že šviga iz strehe, zadnji čas je gasiti. No ben ozir nas ne bo motil pri tem delu! S tem programom stopamo, s trdnim zaupanjem v božjo pomoč v javnost“.

Iz splošnega gospodarskega lista je Narodni Gospodar tekom časa postal čisti zadrugi list. Kot tak je skrbel za širjenje zadrugne misli, poučeval je ljudstvo o nalogah in namenih zadrugištva, dajal je praktičnim zadrugarjem nasvete za poslovanje in vodstvo zadrug, prinašal je podatke in opise o tujem zadrugištvu in kazal vzore, ki jih moramo z našim zadrugištvom doseči. Marsikatera dobra in plodonosna beseda je bila na njegovih straneh zapisana v korist

slovenskega ljudstva. Velik del naše gospodarske in zadrugne zgodovine je z njim tesno zvezan. Toda samo s tem se sedaj ob njegovi tridesetletnici ne moremo in nečemo zadovoljiti. Naša želja je, in vse naše prizadevanje bo šlo za tem, da ne ostane Gospodar samo to, kar je bil dosedaj, ampak, da postane tudi list vsakega našega zadrugarja. Zato bomo vedno posvečali največ pozornosti praktičnemu delu v zadrugah. Z navodili in z nasveti bomo podpirali naše zadrugarje v njihovem delovanju. Obenem bomo seveda skrbeli za zadrugno propagando in opozarjali bomo vedno na potrebo in koristi zadrugnega dela. Potrebno pozornost bomo posvečali tudi tujemu zadrugištvu, da se bodo naši zadrugarji seznanili z uspehi, ki so jih dosegli drugod.

Prosimo pa vse zadruge, da nas pri tem našem delu podpirajo. In sicer nas bodo najuspešnejše podpirale s tem, da propagirajo in širijo naš list in mu pridobivajo nove bralce.

Ant. Kralj:

Zakoniti delokrog nadzorstva.

O tem, kakšne pravice in dolžnosti pripadajo nadzorstvu, se je že večkrat razpravljalo. Pri večini takih razprav pa se je moglo opaziti, da delokrog nadzorstva ni bil točno opisan, zlasti se ni zadosti jemalo v poštev, kaj spada v kompetenco nadzorstva in kaj v kompetenco načelstva, tako da meja med delovanjem obeh organov ni bila zadosti razvidna.

Nadzorstvo ima nalogo, da predstavlja napram načelstvu celoto zadrugišnikov in da v imenu in namesto vseh zadrugišnikov kontrolira vse poslovanje načelstva. Nadzorni odbor je torej pooblaščenec občnega zbora, nekak zmanjšan občni zbor, oziroma nekak

ožji odsek občnega zbora kot stalno poslujoč organ zadruge. Vrhovna kontrola vsega poslovanja pristoji brez dvoma občnemu zboru. Toda občni zbor je za kontrolo preveč neokreina naprava, ker obstoji iz prevelikega števila zadrugišnikov. Nadzornemu odboru pa daje potrebno gibčnost ravno manjše število članov in možnost, da se ti člani lažje sestajajo kakor tudi neka izvesna stalnost v sestavi.

S tem, da nadzorni odbor kontrolira poslovanje načelstva, naj bi bila podana sigurnost, da načelstvo ne prekorači mej svojega delokroga.

Načelstvu pripada poslovodstvo, nad-

zornému odboru pa nadzorstvo nad poslovanjem. Iz tega temeljnega načela sledi, da morajo biti funkcije obeh organov strogo ločene, kajti nihče, ki opravlja kako delo, ne more obenem voditi nadzorstva o svojem delu.

Tega načela se drži tudi združni zakon, ki strogo razlikuje delovanje načelstva od delovanja nadzornega odbora.

Vkljub temu pa zakon dovoljuje, da se smejo nekatere stvari, ki pa morajo biti določene v pravilih, obravnavati v skupnih sejah načelstva in nadzornega odbora. Ali taka odredba more veljati samo za skupno posvetovanje, ne pa tudi za skupno sklepanje. Tudi v skupnih sejah morata oba organa sklepati ločeno, tako da se mora večina načelstva in večina nadzornega odbora vsaka zase odločiti za kak predlog, če naj se smatra, da je predlog sprejet. Skupno glasovanje ni niti potrebno, niti umestno, namreč skupno glasovanje v tem smislu, da bi vsak posamezni član obeh organov oddal svoj glas in da bi bilo merodajno to, za kar se je odločila skupna večina. Pri takem skupnem glasovanju bi na ta način ne odločevalo ne načelstvo in ne nadzorstvo, ampak nek nov odbor obeh organov. Dejansko bi tako skupno glasovanje pomenjalo preglasovanje zlasti pri takih zadrugah, kjer bi bilo število članov enega organa znatno manjše nego število članov drugega organa. Večina načelstva, ki bi imelo morda le malo odbornikov, bi bila preglasovana od članov nadzorstva ali pa obratno. Že iz tega se vidi, kako malo umestno bi bilo, da bi skupnemu posvetovanju sledilo tudi skupno glasovanje.

Tudi tedaj, če pravila prisojajo nadzornemu odboru še kake druge razen strogo kontrolne posle, je to dopustno le toliko, kolikor je to združljivo s položajem, ki je odrejen nadzornemu odboru po zakonu.

Zlasti bi bilo protizakonito, dati nadzornemu odboru pravico, da bi smel načelstvo siliti, naj bi izvrševalo kake upravne in poslovne zadeve po sklepih nadzorstva. To bi ne bilo združljivo z odgovornostjo, ki jo nosi načelstvo za svoje delovanje kot izvršilni organ zadruga.

Po našem mnenju tudi ne sega kontrolna pravica nadzornega odbora tako daleč, da bi smel odrediti, da sme načelstvo imeti svoje seje le ob navzočnosti zastopnika nadzornega odbora. Tudi to bi ne bilo združljivo z mestom, ki ga zavzema načelstvo kot samostojen poslovni organ.

Kar se tiče razmerja nadzornega odbora do načelstva, se ne more sklepati, da je nadzorni odbor nadrejen organ za načelstvo, češ da ima pravico kontrolirati njegovo delovanje. Kontrolirati more tudi enakopraven organ. Oba organa, nadzorni odbor in načelstvo, sta enakopravna drug napram drugemu ter imata popolnoma ločene funkcije in ločene pravice in dolžnosti.

Pri opisu razmerja, ki ga ima nadzorni odbor napram načelstvu, je treba slednjič emati v ozir tudi okolnost, da so zastopstvene pravice načelstva napram tretjim osebam neomejene in neomejljive. Bilo bi torej nepravilno, ako bi se hotelo dati nadzornemu odboru značaj nadrejenega organa, ker bi se to ne dalo spraviti v sklad s stališčem načelstva kot zakonitega zastopnika zadruga.

Nadzorstvo je odbor, kolegij. Zato se mora samostojno konstituirati, razen kadar mu občni zbor direktno izvoli predsednika in druge funkcionarje. Kadar bi se nadzorstvo ne moglo konstituirati, če bi n. pr. noben član ne hotel prevzeti mesta predsednika ali če bi ob konstituiranju nihče ne dobil potrebne večine, potem ne preostane drugega, kakor da odloči občni zbor kot višji organ. Lahko pa se v pravilih določi, da ob enakosti oddanih glasov odloča žreb.

Da se odstrani vsak dvom, kedar so seje nadzornega odbora sklepčne, je priporočljivo tozadevne odredbe sprejeti v pravila, Če bi ne bilo v tem oziru v pravilih nič ukrenjeno, bi bila za sklepčnost potrebna navzočnost vseh članov nadzornega odbora.

Ako sodelujejo pri kakem sklepanju nadzornega odbora osebe, ki niso bile pravilno izvoljene v nadzorstvo, ali ki so po zakonu ali po pravilih od glasovanja izključene, ni tak sklep brez nadaljnega neveljaven. V takih primerih je odločilno to, če so bili glasovi teh članov merodajni, da se je napravil sklep. Samo ob sebi umevno je, da so izključene od posvetovanja in sklepanja osebe, ki so osebno interesirane pri dotičnem predmetu.

Kot priče se člani nadzornega odbora lahko zaslišijo v vseh pravadah zadruga, razun tedaj, kadar nadzorni odbor zastopa zadrugo v pravadah proti članom načelstva.

O obliki, v kateri naj poda nadzorni odbor svoje izjave, ne odreja združni zakon ničesar. Celo o tem ni ničesar določenega, v kakšni obliki naj nadzorstvo skliče občni zbor. Praviloma bo torej domnevati, da je predsednik nadzornega odbora brez nadaljnega opravičen izvrševati njega sklepe in da podaja mnenje nadzornega odbora zlasti tudi tedaj, kadar ima nadzorni odbor odločati o sklenitvi kake pogodbe med članom načelstva in zadrugo. Kot odobritev se mora smatrati, ako nadzorni odbor zve za kak sklep načelstva in mu ne ugovarja.

Obseg nadzorovanja v našem združnem zakonu ni zadosti jasno opisan. V § 24. je le rečeno, da „se more nadzorni odbor vsak čas poučiti o poteku zadruginih zadev“. V nemškem združnem zakonu je ta stran nadzorstvenega delovanja strožje izražena in je predpisano, da se nadzorni odbor mora poučiti o poteku zadruginih zadev.

Vsaka omejitev po zakonu določenih nadzorovalnih pravic v pravilih bi bila nedopustna.

Ker mora nadzorni odbor kontrolirati vse poslovanje, mora nadzirati tudi delovanje uradništva in drugih nameščenecv.

Ta pravica pristojna nadzornemu odboru kot celoti. Iz tega sledi, da posamezni njega člani ne morejo svojevoljno izvrševati pravic, katere pristojajo nadzornemu odboru, izvzemši tedaj, kadar jih je nadzorni odbor v to izrecno pooblastil.

Samo ob sebi umevno more zakon podajati samo splošna in osnovna načela za dolžnosti nadzornega odbora. Vsaki zadržigi se mora prepustiti možnost, da v pravilih ali v poslovnem redu ukrene podrobne posamezne odredbe, ki odgovarjajo njenemu poslovanju. Taka podrobna navodila so zlasti potrebna pri novih zadrugah, katerih nadzorni odbori še nimajo zadostnega znanja, da bi mogli vedeti, na kaj naj posebno pazijo. Toda tudi za starejše zadruga niso taka navodila nič manj potrebna.

Kadar se sestavljajo navedena navodila za poslovanje nadzornega odbora, se ne sme nikdar prezreti, da se nadzorni odbor ne sme baviti s stvarmi upravnega značaja, ampak da sme vanje posegati samo toliko, kolikor se to more zgoditi, ne da bi se posegalo v zastopstvene pravice in odgovornost načelstva. Pravice nadzornega odbora je treba zaradi tega ugotoviti na ta način, da se načelstvu naloži, da mora v važnih, točno navedenih slučajih dobiti privoljenje nadzorstva, predno jih izvrši, oziroma da se take važne zadeve odkažejo skupnemu posvetu — toda ločenemu sklepanju — obeh organov. Ako se stvar tako uredi, bo mogel nadzorni odbor preprečiti izvedbo sklepov, ki jih smatra za nezdružljive z interesi zadruga in bo to dosegel na ta način, da navedenim sklepom odreče svoje privoljenje.

Nadzorni odbor ostane tako v mejah svojega zakonitega delokroga.

Nadaljna dolžnost nadzornega sveta je, da pregleda račune o posameznih poslovnih dobah, zlasti letne račune in bilance ter morebitne predloge načelstva o razdelitvi čistega dobička. O vsem tem mora poročati občnemu zboru.

Bilanca sloni na dveh osnovah: na zaključku knjig glede pregleda aktiv in pasiv ter na inventuri, iz katere se vidi, koliko se dejansko stanje strinja z vpiski v poslovnih knjigah. Ako mora nadzorstvo pregledati bilanco, jo mora pregledati v obeh smereh, če namreč soglaša s knjigami in z inventarjem. Pregled morajo izvršiti oni člani nadzornega odbora, ki tvorijo ob dotičnem času nadzorni odbor; pri tem je vseeno, če so bili v nadzornem odboru tudi tisti čas, na katerega se nanaša letni račun.

Člani nadzornega odbora so odgovorni za pravilnost bilance ravno tako kakor člani načelstva.

Glede razdelitve čistega dobička ima nadzorni odbor samo dolžnost, da pregleda tozadevne predloge načelstva. Nikakor pa ni pooblaščen in se mu tudi v pravilih ne more dati pravica, da bi samostalno razdelil čisti dobiček. Ta pravica pristojna le občnemu zboru.

O svojem pregledu bilance mora nadzorni odbor poročati občnemu zboru. S tem še ni rečeno, da bi moral nadzorni odbor po svojih zastopnikih prisostvovati na občnem zboru, ker ni predpisano, da bi moral nadzorni odbor poročati ustmeno. Poročilo, ki ga nadzorni odbor sestavi, se lahko poda tudi pismeno. Seveda je pa priporočljivo, da so člani nadzornega odbora osebno navzoči pri občnem zboru in da dajejo na zahtevo posameznim zadrugnikom tudi taka pojasnila, ki niso bila obsežena v njihovem poročilu.

Nadzorni odbor ima dolžnost sklicati občni zbor, kadar je to potrebno v interesu zadruga. Kdaj je tak občni zbor potreben, oziroma ga nadzorni odbor smatra za potrebnega, to presoja, to prepuščeno nadzornemu odboru samemu. Tudi po nadzorstvu sklicani občni zbor se mora razglasiti na tak način, kakor je splošno predpisan za druge občne zборе pri dotični zadrugi.

Združni zakon daje nadzornemu odboru važno pravico, da sme člane načelstva in uradnike zadruga začasno odstaviti. Stalno pa more člane načelstva odstaviti le občni zbor in ima to pravico samo občni zbor tudi tedaj, kadar posamezni odborniki niso bili izvoljeni od občnega zbora. Pravice dočasne odstavitve ne morejo nadzornemu odboru vzeti niti pravila; ta pravica mu pristoji torej neomejeno. Člane načelstva, vse ali samo posamezne, more nadzorni odbor začasno odstaviti, kadarkoli je prepričan, da je tak ukrep potreben. Ne zahteva se, da bi se morali člani načelstva pregrešiti zoper zakon, pravila, sklepe občnega zbora ali odredbe nadzornega odbora, ali da so vsled kakega dejanja ali vsled kake opustitve namenoma ali iz nemarnosti oškodovali zadrugo. Že samo uverjenje, da so nesposobni, opravičuje nadzorni odbor, da jih suspendira. Toda v vseh takih slučajih mora brez odlašanja sklicati občni zbor. Suspendijo pa more nadzorni odbor preklicati.

Končna odločitev o začasni odstavitvi pristojna izključno občnemu zboru. Občni zbor more suspendijo potrditi ali jo odkloniti.

Kadar nadzorni odbor odstavi člane načelstva, mora istočasno poskrbeti, da se poslovanje zadruga ne prekine in mora v ta namen ukreniti vse potrebno.

Ako je nadzorni odbor odstavil samo nekaj članov načelstva in jih pustil na svo-

jem mestu še toliko, da morejo zadrugo pravomočno zastopati, potem se tem neodstavljenim članom lahko prepusti vodstvo zadruginih poslov.

Če je pa odstavljeno vse načelstvo ali toliko njegovih članov, da ne morejo več voditi zadruge, potem mora nadzorni odbor imenovati potrebno število namestnikov in sicer takoj, ker bi sicer ostala zadruga brez potrebnega vodstva. Za namestnike lahko imenuje tudi svoje člane, ki pa morajo seveda potem odložiti mesta v nadzornem odboru.

Po § 25 zadružnega zakona je nadzorni odbor opravičen proti članom načelstva voditi pravde, ki jih sklene občni zbor. Pri takih pravih bo šlo za odškodninske zahtevke zadruge proti članom načelstva. Zadrugo zastopa v takih pravih nadzorni

odbor ne samo proti točasnim članom načelstva, nego tudi proti takim, ki so bili prej v načelstvu. Nadzorni odbor pa ne more iz lastne moči voditi označenih pravih, ampak le tedaj, če je tako sklenil občni zbor. Ako bi pa prišla zadruga v konkurz, potem vodi regresne pravde proti načelstvu upravitelj konkurzne mase, lahko jih pa vodi tudi nadzorni odbor, ako ne bi hotel tega storiti konkurzni upravitelj. Toda občni zbor sme izročiti pravno zastopstvo zadruge v procesih zoper načelstvo tudi posebnemu pooblaščenju in se po zakonu ne zahteva, da bi moral ravno nadzorni odbor v takih slučajih zastopati zadrugo. V pravih zadruge zoper člane nadzornega odbora zastopajo zadrugo vedno posebni pooblaščenji, ki jih izbere občni zbor.

Sadjarske zadruge.

(Referat prof. Jos. Priola na izrednem občnem zboru, dne 13. decembra 1928.)

Načelstvo Zadružne zveze mi je poverilo nalogo, da podam na današnjem občnem zboru poročilo o Sadjarskih zadrugah. Ker je ustanavljanje takih zadrug v najožji zvezi z obćim stanjem sadjarstva neke pokrajine, hoćem podati najprej kratek pregled o našem slovenskem sadjarstvu, se dotakniti nato glavnih smernic, po katerih bo hoditi našim sadjarjem v bližnji bodoćnosti ter spregovoriti h koncu besedico o sadjarskem združništvu.

Stanje sadjarstva v Sloveniji.

Radi svojih podnebnih in talnih razmer je ustvarjena Slovenija za sadjerejo bolj, nego katerakoli pokrajina naše domovine. Glede kakovosti lahko tekmuje naše sadje z vsemi sadjerodnimi deželami Evrope, za kar so najboljši dokaz priznanja in odliko-

vanja, ki si jih je priboril naš pridelek na svetovnih sadnih razstavah. Tako so bila n. pr. odlikovana spodnje-štajerska jabolka leta 1900 na svetovni sadni razstavi v Parizu in leta 1904 v Düsseldorfu z najvišjim priznanjem — zlato kolajno.

Po izsledkih sodobne medicine je sadje važna ljudska hrana in je čim izdatnejši konzum svežega in predelanega sadja v interesu zdravja posameznika in naroda. Naravne krasote in zdravo podnebje naše pokrajine bo privabljal od leta do leta več tujcev, kar bo imelo za posledico stopnjevanje konzuma svežega sadja in sadnih izdelkov.

Glasom uradne statistike za leto 1927 imamo v Sloveniji 16.792 ha sadonosnikov, od katere površine odpade na mariborsko oblast 11.195 ha, na ljubljansko oblast pa 5597 ha.

Število dreves znaša:

a) v mariborski oblasti:

2,031.715	jablan
727.645	sliv
537.466	hrušk
164.318	orehov
160.974	črešenj
40.102	breskev
12.435	marelic

skupaj 3,674.555 dreves.

b) v ljubljanski oblasti:

724.352	jablan
461.063	sliv
364.484	hrušk
116.537	orehov
201.862	ostalih dreves*

skupaj 1,868.298 dreves.

V celoti imamo potemtakem v Sloveniji 5,542.853 raznih sadnih dreves, od katerih odpadeta prilično $\frac{2}{3}$ na mariborsko in $\frac{1}{3}$ na ljubljansko oblast. Dejansko je število drevja mnogo višje, kajti iz bojazni pred davki navajajo posestniki navadno manj, nego imajo v resnici. V uradnih statističnih podatkih za mariborsko oblast očitno niso vštete moštne jablane, katerih je nad en milijon in moštne hruške, katerih število znaša najmanj pol milijona.

V srednje dobri sadni letini, kakor je bila l. 1922, se je pridelalo v Sloveniji temeljem uradne statistike naslednje množine sadja:

torej povprečno na drevo

jabolk	937.186	met. stotov	45 kg
hrušek	164.607	" "	35 "
črešenj	66.753	" "	32 "
sliv	246.858	" "	23 "
breskev	6.220	" "	11 "
marelic	2.260	" "	13 "
orehov	51.633	" "	20 "

skupaj 1,475.517 met. stotov.

* Tu so všteta sadna drevesa: črešnje, breskve in marelice.

Ako računamo, da se pridelava v Sloveniji v srednjedobri sadni letini 15 000 vagonov raznega sadja, je soudeležena mariborska oblast z 10.000, ljubljanska pa s 5000 vagonov.

Prilično $\frac{3}{5}$ celokupnega pridelka se konzumira doma, a $\frac{2}{5}$ pridelava v poštev za izvoz. Ker pa naša izvozna trgovina ni organizirana, znaša povprečni izvozni kontingent komaj $\frac{1}{5}$ celokupnega pridelka t. j. 2500—3000 vagonov na leto.

Kot glavne izvozne dežele za jabolka, ki zavzemajo pri nas okrog 70% celokupne produkcije, hodijo v poštev: Avstrija, Nemčija, Češkoslovaška, Holandija, Švedska, Norveška, Danska, Madžarska, Italija, Francija, Švica in Egipt. Tudi južni deli naše države, Srbija in Dalmacija — slednja v dobi tujske sezone — bi konzumirali večje količine slovenskega sadja, ako bi se napravila zanj primerna reklama in navezali potrebni trgovski stiki.

Po avtentičnih poročilih se je naložilo lanske jesen (l. 1928) samo na postajah Maribor, Pesnica, Št. Ilj in Ptuj 876 15 tonskih vagonov jabolka za severne dežele, kar je vrglo ondolnim posestnikom najmanj 32,000 000.— Din, ako računamo kg povprečno Din 250. Pripomniti moram, da je bila konjunktura radi pomanjkanja sadja v tu- in inozemstvu, v l. 1928 ugodnejša, nego druga leta.

Ne glede na to povedo te številke jasno, da je sadjarstvo uvaževanja vreden aktivum v našem narodnem gospodarstvu, zares zlata jama za našega težko preizkušenega kmetovalca. Spričo navedenih dejstev pač ni treba dokazovati, da zasluži tako važna kmetijska panoga v bodoče čim največje upoštevanje. Bila bi nenadomestna izguba na našem narodnem gospodarstvu, ako bi teh za sadjarstvo ugodnih po-

gojev; ki jih nudi naša pokrajina v obilni meri, ne izkoristili ter ne storili vse, da se ta panoga povzdigne na ono višino, ki ji po vsej pravici pripada.

Pospeševanje sadjarstva.

a) v predvojni dobi.

Štajerski deželni odbor je posvečal sadjarstvu mnogo pažnje. Na sadjarski in vinarski šoli v Mariboru so se prirejali redno tečaji za učitelje, sadjarske pomočnike in druge zanimance, na viničarskih šolah v Mariboru, Ljutomeru in Gornji Radgoni se je usposabljal v enoletnih tečajih mlade moči za vzgojo in umno oskrbo sadnega drevja. Sadjarski potovalni učitelj za Spod. Štajersko je prirejal po deželi tečaje in predavanja, združene s praktičnimi vajami in demonstracijami. Iz deželnih drevesnic omenjenih zavodov in osrednje drevesnice v Celju, so dobivali posestniki leto za letom sadna drevesca in cepiče po znižanih cenah.

Podobno je pospeševal sadjerejo Deželni odbor za Kranjsko, ki je omogočil z izdatnimi podporami prirejanje raznih sadjarskih tečajev na Kmetijski šoli na Grmu pri Novem mestu in po deželi. Pouk med ljudstvom je bil poverjen deželnemu sadjarskemu potovalnemu učitelju, ki je pripomogel s predavanji in tečaji ter izdajanjem strokovnega glasila „Slovenski sadjar“, da se je sadjarska panoga v razmeroma kratkem času znatno dvignila. Tudi Kmetijska družba v Ljubljani si je stekla s svojo društveno drevesnico, strokovnimi organi in svojim listom „Kmetovalcem“ obilo zaslug za omenjeno panogo.

b) v povojni dobi.

Svetovna vojna je prizadela težak udarec celokupnemu kmetijstvu in s tem tudi slo-

venskemu sadjarstvu. Radi pomanjkanja delovnih moči se starejši nasadi niso mogli oskrbovati in so zelo podivjali. Deželne in zasebne drevesnice so prenehale s proizvodnjo, tako da se med in prva leta po vojni ni dobilo sadnega drevja niti za drag denar. Posledica tega je bila, da je staro drevje ginevalo, toda na obnovo radi pomanjkanja naraščaja ni bilo mogoče misliti. Upostavitev novih mej in neurejenost valutarnih razmer sta povzročila skoraj popolni zastoj v izvozu našega sadja. Kmetijsko ministristvo je z uvedbo institucije okrajnih ekonomov vpokojilo edinega sadjarskega potovalnega učitelja za Kranjsko, potovalnemu učitelju za Spodnje Štajersko pa omejilo delovanje na neznaten okoliš. V kolikor gre za podpore iz javnih sredstev in za pospeševanje od strani državne uprave, je bilo sadjarstvo radi nerazumevanja merodajnih faktorjev prava pastorka med ostalimi kmetijskimi panogami. Da nismo imeli Sadjarskega in vrtnarskega društva za Slovenijo, ki je poskušalo z velikimi žrtvami nadomestiti to, kar je zamudila drž. uprava in da nismo imeli požrtvovalnih in nesebičnih mož, ki so žrtvovali v svojem idealizmu zdravje, čas in denar, delujoč med narodom z bedo in peresom, bi nudilo naše sadjarstvo dandanes še vse žalostnejšo sliko in bi bila škoda neprimerno večja.

Sadjarstvo pod oblastnimi samoupravami.

Boljša bodočnost se obeta sedaj, ker je prešlo sadjarstvo z ostalimi kmetijskimi panogami 1. aprila 1928 v delokrog oblastnih samouprav. Da so bile nade, ki smo jih na samouprave stavili, upravičene, se je pokazalo že tekom prvih mesecev, od aprila sem.

Mariborski oblastni odbor je sistemiziral mesta treh potovalnih učiteljev (sadjarskih nadzornikov) za sadjarstvo, od katerih eden

že posluje, a dva sta začela delovati z l. 1929. Z oblastno podporo se je priredil že v lanskem letu tečaj za sadjarske pomočnike, t. j. praktične oskrbovalce sadnega drevja, katerega je absolviralo s prav dobrim uspehom 15 udeležencev. Mimo tega je omogočil oblastni odbor s svojimi podporami celo vrsto drugih tečajev, kakor n. pr.: za precepljanje, sajenje in oskrbo sadnega drevja, konzerviranje sadja in zelenjave, brezalkoholne sadne pijače, spravljane, sortiranje in vkladanje sadja, tečaj za učitelje, za cestarje i. t. d.

Tudi ljubljanski oblastni odbor je predvidel v svoji uredbi (mesto sadjarskega potovalnega učitelja, ki začne uradovati z l. 1929.

V proračunu za l. 1929 sta določila oblastna odbora lepe vsote za pospeševanje sadjarske kulture, kar nam more biti v veliko zadoščenje spricho zapostavljanja te panoge pod bivšo centralistično upravo. Vsi izgledi kažejo, da se začne pod oblastnimi samoupravami nova doba za naše sadjarstvo.

Važni ukrepi inozemstva.

Ker je usmerjena naša produkcija na izvoz, nas mora zanimati, kakšnih sredstev se poslužuje inozemstvo, da zaščiti domačega producenta in dvigne rentabiliteto sadjarske panoge na čim najvišjo stopnjo. Radi odmerjenega časa navajam v kratkem izvlečku le nekatere najvažnejše ukrepe onih držav, ki prihajajo v poštev kot uvozne, odnosno izvozne dežele za sadje.

V Nemčiji, kamor smo izvažali doslej znatne množine našega sadja, delajo kmetijske zbornice v zvezi z nemškim sadjarskim društvom in zvezo drevesničarjev s polno paro na tem, da postanejo tekom 10 let docela neodvisni od inozemskega uvoza. Drevesničarji so sklenili vzgajati le nekatere maloštevilne sorte, a s širokopotezno orga-

niziranim precepljanjem starejšega sadnega drevja hočejo produkcijo poenotiti in postaviti na solidnejše temelje. Z uvedbo enotnega načina sortiranja in vkladanja sadja po ameriškem zgledu se naj dvigne sadna trgovina in pospeši izvoz v inozemstvo!

Na Štajerskem (v Avstriji) so ustanovili letos Zvezo sadnih trgovcev, kateri pripadajo vse večje uvozne in izvozne tvrdke. V vseh deželah Avstrije so uvedli, kakor v Nemčiji ameriški normalni zaboj za vkladanje sadja, na železniških postajah pa vpeljali nakladno kontrolo, ki naj prepreči raznim dobičkarjem nerealnost pri izvozu sadja.

Na Madžarskem so izdali določila za poenotenje produkcije, precepljenje starejšega drevja ter enotno sortiranje in vkladanje sadja. Država žrtvuje visoke vsote — v l. 1928 n. pr.: 1.000.000 pengov t. j. okrog Din 10.000.000, — s katerimi se naj izvoz sadja dvigne in pospeši. Za pravilno opremljene in pakovane, izdanim predpisom odgovarjajoče pošiljke so dovoljeni do 45% popusti od žel. tarif.

V Holandiji posluje že vrsto let izvozna kontrola za sadje, zelenjavo in krompir. Nje naloga je nuditi inostranskim odjemalcem popolno jamstvo za neoporečno kakovost, sortiranje, način vkladanja, mero in težo prvovrstnih holandskih proizvodov.

V Franciji, Angliji, Švici in Italiji so vpeljali enotno znamko za sadje (standardiziranje), ki naj pripomore v zvezi z izvozno kontrolo do ugleda in cene njihovega blagu v inozemstvu. Slična stremjenja so v polnem teku v Češkoslovaški, Poljski, Latviji in Estonski.

O Združenih državah Sev. Amerike, Kanadi, Avstraliji in Novi Zelandiji ni treba izgubljati mnogo besed. Vse to, kar se v Evropi šele uvaja, so te dežele že davno na najzornejši način uresničile in nastopajo danes s svojim enotnim

blagom kot zmagoslavni tekmeči po vseh mednarodnih tržiščih, dosegaajoč povsod popoln uspeh! Avstralija je zgradila letos dva nova parnika z modernimi hladilnimi napravami za eksport jabolk v Evropo. Na vsakega se more naložiti 100 vagonov t. j. 50.000 ameriških zabojev sadja.

Tako torej Evropa, tako novi svet!

Nujne naloge v bodočnosti.

Dejstva, ki sem jih pravkar navedel, nam dajo resno misliti. Vprašati se moramo, kaj nam je spričo takih okolščin početi, da ne podležemo v silni tekmi, ki se nam obeta v najbližnji bodočnosti. Gre za obstanek našega sadjarstva, ki nam je donášalo doslej dohodke, kot malokatera druga kmetijska panoga. Nedogledne bi bile posledice, ako bi izvoz našega sadja, ki že itak ni v pravem razmerju s produkcijo, v bodoče še bolj nazadoval.

Ako naj tekmujeemo z uspehom na mednarodnih sadnih tržiščih, je prvi pogoj, da poznamo temeljito zahteve in uzance (navade) svetovnega trga in da se tem prilagodimo.

Kakor je videti, bo našlo sadje dobre kakovosti še vedno odjemalce, tudi v onih deželah, ki se poizkušajo glede produkcije osamosvojiti. V denar bodo šla zlasti srednje debela in debela, rdeče barvana jabolka dobrega okusa, ki spadajo k trpežnim zimskim, deloma tudi poznim jesenskim sortam. Pri takem blagu ni nevarnosti, da bi nam kdaj preostajalo. Po drobnem, manj barvanem in zelenem sadju bo malo povpraševanja in se bodo prodale kvečjemu sorte, ki so posebno finega okusa (n. pr. ananasova reneta, koksova oranžna reneta i dr.)

Inozemski trg zahteva nadalje

velike množine enotnega blaga, t. j. malo sort, toda enakomerne, dobre kakovosti. Baš v tem pogledu naši starejši sadovnjaki žal večinoma odrečejo, kajti prenatrpani so z vsemi mogočimi sortami, tako da o enotnosti produkcije ne more biti govora. Preobilica raznih sort je med drugim velika ovira, da se sadna trgovina ne more prav razmahniti. Treba bo mnogo smotrenega dela, da se število sort omeji in razmnožujejo v bodoče le one sorte sadnega izbora za Slovenijo, ki so se po dosedanjih izkušnjah v posameznih sadnih okoliših najbolj obnesle in se lahko spečajo. Če upoštevamo, da je v Sloveniji 30 — 45 % sadnega drevja, ki ne donáša nobenih, ali vsaj ne uvaževanja vrednih dohodkov, pridemo do zaključka, da bi se zvišal vsakoletni povprečni donos za 30 — 40 milijonov dinarjev, ako bi tudi to drevje rodilo. To je pa mogoče doseči le z velikopoteznim sistematičnim precepljanjem starejšega sadnega drevja. Precepljanje drevja je tako važno opravilo, da bi ne smelo biti v bodoče sadjarja, ki v tem poslu ni temeljito izvežban.

Ni pa dovolj, da pridelamo dobro blago enotne kakovosti, toda ga ne znamo spraviti v denar po cenah, ki bi odgovarjale produkcijskim stroškom. Pravočasnemu in pravilnemu spravljanju namiznega sadja bomo morali posvečati v bodoče več pažnje nego doslej. Prerano in malomarno obiranje se vedno maščuje, kajti pridelek izgubi na vrednosti in se kmalu pokvari. Ker ima sortirano sadje dosti višje cene, nego mešana roba, se bomo morali potruditi, da se tudi sortiranju priučimo. To se pa ne sme izvajati poljubno, marveč po strogo določenih načelih, veljavnih v sodobni mednarodni trgovini. Dočim

povzroča enotno sortiranje posamezniku izvestne težkoče, se more izvesti s pomočjo izvežbanega osobja z lahkoto v okvirju Sadjarske zadruga.

Poleg odgovarjajoče kakovosti je odločilne važnosti za uspeh v sadni kupčiji, da nudimo blago v enotni, lični in okusni opremi. Amerika in Avstralija si ne pridobivata novih in stalnih konzumentov toliko s kvaliteto njunih proizvodov, ki jo naše sadje, hvala Bogu, daleč prekaša, pač

pa z natančnim, do vseh fines in potankosti dovršenim sortiranjem in enotno posodo, ki nudi jamstvo za neoporečnost vsebine. Primerna oprema poplemeniti blago, ga napravi prikupnega in mu dvigne ceno.

Ponavljam na kratko: velike množine sadja, enotne, dobre kakovosti, enotno sortiranje in pakovanje so stebri, na katere se bo morala naslanjati v bodoče naša sadna produkcija in kupčija. (Konec prih.)

Revizor Karel Kristofič:

Uprava denarnih zadrug in posojila.

Nekateri zadrugarji so mnenja, da ni prav, da se pri kreditnih zadrugah dovoljujejo posojila in krediti tudi posameznim članom načelstva in nadzorstva. Svoje mnenje podkrepljujejo s tem, da smatrajo to za nekako razvado, ki da nudi poedinim odbornikom-dolžnikom največ prilike za nesmiselno zadolževanje in pristransko delovanje v zadrugi, kar bi oboje zadrugi sami le škodovalo. Zato pa priporočajo, naj bi se v vodstvo poedinih zadrug volili le člani, ki so dobro situirani in ki ne potrebujejo od zadruga zase nikake pomoči v obliki posojil ali kreditov. Hkratu se goji misel, naj bi se pozameznim odbornikom za njihovo delo in trud v zadrugi priznavala primerna odškodnina, da bi tem bolj vestno izvrševali svoje posle v zadrugi.

Idealno in tudi praktično zadrugištvo naj bi take in enake nazore najodločneje odklanjalo. Namen vsake zadruga mora namreč biti, da s skupnim vnaprej določenim poslovanjem pospešuje gospodarstvo svojih članov. Vsak član ima torej pravico, posluževati se vseh ugodnosti, ki jih zadruga nudi članstvu, obenem pa je tudi dolžan, izpolnjevati vse po pravilih in za-

konu določene obveznosti. Kar se tiče slednjih, so zlasti pri zadrugah z neomejeno zavezo, in to so po pretežni večini naše ljudske hranilnice in posojilnice, enakomerno porazdeljene med poedine člane. Vsak član jamči za obveznosti zadruga z svojim imetjem in to solidarično. Prav v solidarni obveznosti se najlepše zrcali znano zadrugiško geslo: „Vsi za enega, eden za vse!“ Vsi člani imajo torej pri taki zadrugi enake pravice in tudi enake dolžnosti. Povsem napačno misli oni, ki pri tem razlikuje vrednost imetja poedinih članov. Vsak član žrtvuje za zadrugo vse kar ima, imetje drugih obvezancev ga pa itak ne briga.

Zakaj bi torej člani načelstva in nadzorstva, ki so v izpolnjevanju dolžnosti do zadruga obremenjeni bolj kot ostali člani, ne smeli uživati pri zadrugi istih pravic? Zakaj bi moral n. pr. član načelstva v slučaju potrebe iskati posojilo pri drugih denarnih zavodih in plačevati poleg visokih obresti tudi druge ogromne stroške, medtem ko bi pri domači posojilnici lahko dobil posojilo pod ugodnejšimi pogoji? Samo zaradi tega, ker je odbornik? Ako bi se ta princip tudi uveljavljal, bi marsikatera od

naših kreditnih zadrug kmalu prišla v položaj, da bi na občnem zboru nihče ne hotel ali ne mogel prevzeti mesta odbornika v načelstvu ali nadzorstvu.

Misel, naj bi se v upravo posameznih zadrug volili le premožni ljudje, ki ne bodo potrebovali in tudi ne bodo prosili za posojila, je istotako povsem zgrešena in diši po kapitalizmu. Saj bi potemtakem manj premožen član, pa naj bo vseskozi pošten in najbolj ugleden človek, še tako idealen in navdušen zadrugar, nikdar ne mogel priti v načelstvo ali nadzorstvo zadruga. Ugled bi mogel imeti ali pridobiti le oni, ki je bogat. Nadalje bi nad splošno revnim ljudstvom gospodarili po svoji mili in dragi volji zgolj kapitalisti, podobno, kakor so nekdaj vladali graščaki ali pa kakšni oderuhi.

V smislu že omenjenih nazorov bi moral zgubiti naš človek — zlasti naš kmet — vso svojo samostojnost in pasti v popolno gospodarsko odvisnost.

Ista sodba velja glede izplačevanja odškodnin članom načelstva in nadzorstva za sejnine, uradovanje itd.

Dolžnost vsakega kulturnega človeka je, da po svojih močeh deluje v prid splošnosti. Zlasti pri zadrugah, kjer bi se morala vedno in povsod predpostavljati in udeleževati Gospodova zapoved: „Ljubi svojega bližnjega, kakor samega se!“, naj odpadejo vse nagrade in odškodnine. Vsak zadrugar bi se moral zavedati, da s svojimi

delovnimi prispevki v zadrugi služi svojemu namenu kot človek. Izvzeti naj bi bili le slučajji, v katerih je bil eden ali drugi odbornik vsled zamude in dela pri zadrugi na svojem imetku oškodovan.

Ni torej pravilno, če se vprašujemo: „komu“, temveč „kako“ se dovoljujejo in izplačujejo pri posameznih posojilnicah posojila. Brezdvomno je, da se članom načelstva in nadzorstva ne sme dopuščati, da bi bili oni največji dolžniki napram zadrugi, ali pa da bi oni kot posojilojemalci uživali pri tem kake ugodnosti. Proti temu imamo še vedno dovolj varnosti in odredb, ki onemogočajo samopašnost poedinih članov vodstva v posameznih zadrugah. Predvsem je tu omenjati revizijo, ponovne sklepe zvezinih glavnih skupščin glede dovoljevanja visokih posojil itd. Priporočamo tudi vsem kreditnim zadrugam, da rešujejo prošnje za posojila članom načelstva in nadzorstva le v skupnih sejah obeh odborov in to v odsotnosti prisilca. Pač pa naj člani načelstva in nadzorstva odločno odklanjajo poročila za druga posojila. Na splošno pa naj bi odborniki posameznih zadrug delovali pri slednjih brezplačno (to se ponajveč tudi dogaja), saj je tako delo častno. Vsak posameznik naj si bo v tem svest in naj pomni, da kapitalisti prav gotovo ne bodo odpravili revščine s sveta. Zato je edino poklicano smotreno organizirano združenstvo, ki pa ne sme biti pod vplivom materijalizma.

© © © VPRAŠANJA IN ODGOVORI © © ©

Vprašanje 1: Naša zadruga ima poslopje, ki obsega delavnico in skladišče. Zgradarine smo po novem zakonu o neposrednih davkih prosti. Ali moramo navzlic temu napraviti prijavo davčni oblasti, kakor

se to zahteva za take stavbe, ki so podvržene temu davku?

Odgovor: Prijavo za davčno oblast s popisom poslopja morate napraviti brez ozira na to, ali ste oproščeni zgradarine ali

ne. Na podlagi prijave bo davčna oblast uvedla poizvedbe, ali so dani pogoji za davčno oprostitev ali ne.

Vprašanje 2: Ali je dopustno, da določi zadruga konvencionalne globe proti onim članom, ki ne izpolnjujejo svojih članskih dolžnosti?

Odgovor: Zadrugni zakon ne določa o tem ničesar. Iz pravnega ustrojstva zadruga pa sledi, da ima zadruga kot korporacija pravico, da avtonomno ureja svoje razmerje napram svojim članom, toda vse le v mejah zakona. Dolžnosti, ki se nalože članom, ne smejo biti take, da bi bile v nasprotju z zadrugnim zakonom. Tako n. pr. se od članov ne smejo zahtevati višji prispevki za pokritje morebitne poslovne izgube kakor to dopušča zakon. Odredbe pravil in poslovnika ali sklepi občnih zborov, s katerimi bi se članom nalagale večje nego po zadrugnem zakonu dopustne dolžnosti, bi bile povsem neveljavne in ničeve. Če pa kakšna tozadevna odredba ne nasprotuje obveznim določbam zakona, morejo zadruga v okviru svoje avtonomije svobodno nalagati svojim članom posebne dolžnosti. Te pravice se zadruga tudi precej poslužuje. Za vzgled naj omenimo le mlekarke zadruga, od katerih imajo marsikateri v svojih pravilih določbo, da morajo člani vse odvišno mleko oddajati le njim. Kdor takih in podobnih dolžnosti ne izpolnjuje, se mu more naložiti denarna globa ali se more celo izključiti iz zadruga. Ako se določijo take prisilne odredbe, to ne pomenja nikakega nedopustnega poseganja v posebne članske pravice. Za uspešen razvoj zadrugnega podjetja je uvedba takih kazenskih odredb proti članom, ki se protivijo izpolnjevanju svoje dolžnosti, ne samo potrebna, ampak tudi v dejanskih razmerah utemeljena.

Vprašanje 3: Ali je treba pri glasovanju na občnem zboru jemati v poštev vse

člane, ki so na občnem zboru navzoči ali samo oddane glasove.

Odgovor: Ob ugotovitvi, ali je kak predlog na občnem zboru sprejet oziroma odločen, pridejo v poštev le oddani glasovi, razun tedaj, kadar bi bilo v pravilih povedanega kaj drugega. Tudi pri glasovanju z listki se ni ozirati na nepopolne ali neveljavne glasovnice, ki se sploh ne štejejo, ko se ugotavlja večina. Pač pa je treba vpoštovati število navzočih članov, kadar gre za to, da se dožene, ali je občni zbor sploh sklepčen. Če se izdado za glasovanje o kakem predlogu glasovnice, člani ne smejo drugače glasovati, kakor z njimi. Seveda pa ni mogoče siliti nobenega člana, da bi moral glasovati. Kadar se glasuje z glasovnicami, se da izid glasovanja jako lahko ugotoviti. Drugače je to, če se glasuje z dviganjem rok; ob taki priliki se ne da brez nadaljnega ugotoviti, kateri člani so se vzdržali glasovanja, oziroma koliko jih je bilo. Tako n. pr. se ne more smatrati, da so vsi oni, ki niso dvignili roke, glasovali za „ne“, mogoče je, da nekateri sploh niso marali glasovati. V takem slučaju se da rezultat ugotoviti le z nasprotnim glasovanjem. Kdaj je potrebno tako nasprotno glasovanje, se mora odločiti od slučaja do slučaja.

Vprašanje 4: Ali more imeti zadruga „častne“ člane?

Odgovor: Zakon ne pozna častnih članov v zadrugah. Kdor je član, je pač član z vsemi pravicami in dolžnostmi. Kadar govorim o častnih članih kake organizacije, mislimo pri tem osebe, ki imajo izvestne pravice, nimajo pa nobenih obveznosti. V zadrugi pa ne moremo imeti članov, ki bi imeli le pravice. Sploh pa je postanek članstva mogoč le po predpisu § 3. zadr. zakona: „Pristop posameznih zadrugnikov se izvrši s pismeno izjavo.“

Vprašanje 5: Na občnem zboru naše zadruga se nismo mogli zediniti, kako naj bi se v bodoče glasilo neko mesto v pravilih, ki smo ga hoteli izpremeniti. Z vsebino premembe smo se strinjali vsi, večina pa je bila mnenja, da je treba dotično misel izraziti lepše in bolj jedrnato. Na koncu je bil sprejet predlog, da se načelstvo pooblasti, da najde primerno formulo za izpremembo. Ali je tako pooblastilo dopustno?

Odgovor: Po združnem zakonu pripada pravica, izpreminjati pravila, izključno občnemu zboru. Vsled tega tudi občni zbor sam ne sme in ne more pooblastiti kakega drugega organa, da naj določi besedilo onega mesta, ki se ima premeniti. Znan nam je slučaj, da je občni zbor pooblastil načelstvo, naj formulira premembo drugače, ako bi registracijsko sodišče ne hotelo vpisati premembe pravil v sklenjeni obliki. Tudi to ni dopustno. V posameznem primeru je težko ugotoviti, ali je besedilo samo redakcijske narave. Pripomniti imamo, da prememba pravil ne pomeni samo, da se predrugači kaka določba, ampak spada semkaj ravnotako tudi vsako črtanje kake dosedanje določbe, oziroma privzetje kake nove odredbe. V vseh teh primerih more o premembah in dopolnitvi pravil sklepati edino le občni zbor in nihče drugi.

Vprašanje 6: Ali mora naša zadruga kolkovati knjigo hranilnih vlog? (Hp. v L.)

Odgovor: Knjiga hranilnih vlog Vaše posojilnice je kolka prosta, ako uživate takšno prostost v smislu čl. 262. fin. zak. za l. 1922/23. Če pa Vaša zadruga ni spremenila pravil v smislu čl. 262 potem mora biti omenjena knjiga kolkovana in sicer kot glavna knjiga s kolkom 1 Din od vsakega lista.

Vprašanje 7: Ali so za to, da se vodijo v zadrugi potrebne knjige, odgovorni vsi člani načelstva in tudi morebitni namest-

niki, ali samo oni, ki neposredno sodelujejo pri vodstvu združnih poslov?

Odgovor: V združnem zakonu (§ 22) je predpisano: „Načelstvo je dolžno skrbeti, da se vodijo potrebne knjige zadruga.“ Iz tega predpisa se vidi, da je skrb za knjigovodstvo naložena vsemu načelstvu kot organu zadruga. Zato je vsak član načelstva enako odgovoren za izpolnjevanje te dolžnosti, tudi tak, ki je bil v načelstvo kooptiran samo začasno do prihodnjega občnega zbora. To obveznost proglašja zakon kot osebno dolžnost vsakega posameznega člana načelstva. Seveda pa s tem ni rečeno, da bi moral vsak odbornik osebno sam sodelovati pri knjigovodskih poslih. Zakon hoče izraziti le popolno osebno odgovornost vsakega člana načelstva, da ima zadruga potrebne poslovne knjige in da se te knjige vodijo v redu. Porazdelitev poslovanja in dela med posamezne člane načelstva, brez ozira na to, ali je določena že v pravilih ali kako drugače, ne oprosti nobenega odbornika od te zakonite dolžnosti. Zlasti bi se ne mogel noben odbornik otresti navedene obveznosti z izgovorom, da so za knjigovodske posle nastavljeni uradniki ali kakí posebni pooblaščenici.

Vprašanje 8: Ali spada h knjigovodstvu tudi bilanca?

Odgovor: Inventar in bilanca tvorita brez dvoma bistven del knjigovodstva. Čeprav se dela v zakonu razlikata med trgovskimi knjigami v ožjem smislu besede in med bilanco, je vendar treba smatrati sestavo bilance kot delo, ki spada med knjigovodstvo v širšem pomenu. Sestava inventarja in bilance ima namen, da ugotovi premoženjsko stanje in da poda pregled o tem stanju ob času sestavljanja, oziroma da nudi možnost, s pomočjo primerjanja z drugimi bilancami, dobiti pregled o uspehih poslovanja.

Oba seznama, inventar in bilanca, opisujeta imovino in dolgove. Razlika med obema seznamoma pa obstoji v tem, da podaja bilanca razmerje med navedenimi sestavnimi deli premoženja in dolgovi, dočim iz inventarja taka primerjava ni razvidna. Obenem izraža bilanca podatke o doseženem dobičku, oziroma o nastali izgubi.

Ker nalaga zakon načelstvu dolžnost

skrbeti za redno knjigovodstvo, se raztega ta dolžnost tudi na bilanco. Kedaj mora biti bilanca sestavljena, zakon ničesar ne določa. Tozadevni rok se pa more ugotoviti iz okolišnosti, da mora načelstvo bilanco objaviti tekom prvih šestih mesecev po zaključku poslovnega leta.

Bilanco morajo vsi člani načelstva lastnoročno podpisati.

□ | □ | □ | □ | □ ZADRUŽNIŠTVO. □ | □ | □ | □ | □

Izredna glavna skupščina Zadružne zveze, ki se je vršila 13. decembra 1928 v Mariboru je bila dobro obiskana. Udeležili so se je seveda predvsem le štajerski vinogradniki in sadjarji, ki jim je bila v prvi vrsti namenjena. Žal, da iz ljubljanske oblasti, razen enega delegata iz Belokrajine ni bilo nobenega drugega zastopnika kranjskih vinogradnikov in sadjarjev, ki bi tudi imeli na skupščini priliko, da povejo svoje mnenje in svoje želje. Glavni skupščini sta prisostvovala tudi zastopnika velikih županov v Ljubljani in Mariboru, in sicer gg. svetnik Trampuš in ing. Zidanšek, oblastni odbor mariborski sta zastopala g. predsednik dr. Leskovar in oblastni odbornik Supanič, ljubljanskega pa oblastni odbornik dr. Milavec. Referat o sadjarskih zadrugah je imel prof. J. Priol, referat o vinarskih zadrugah pa Franc Hrastelj. Oba referata priobčimo v Narodnem Gospodarju, referat prof. J. Priola bo v smislu sklepa občnega zbora izdan še v posebni brošuri. Referatoma je sledila na glavni skupščini živahna debata, v kateri so se obravnavala razna važna vprašanja našega sadjarstva in vinarstva, na kar so bile sprejete k vsakem referatu obširne resolucije, ki so izrazile mišljenje zbranih zadrugarjev v obravnavanih vprašanjih.

Naročajte Narodnega Gospodarja! Ne moremo dovolj toplo priporočati, da so po možnosti vsaj vsi člani načelstva in nadzorstva naših zadrug naročniki in bralci Narodnega Gospodarja. V kolikor nekateri sami ne morejo ali ne marajo plačati naročnine, naj stori ta zanje zadruga. Sicer nam marsikatera zadruga ugovarja, da ji zadostuje en izvod (to je tisti, ki ga vsaka članica dobi brezplačno) in da tega lahko vsi člani načelstva in nadzorstva prečitajo. To se seveda ne bo nikoli zgodilo, ker gotovo vsi ne prihajajo redno v zadružno pisarno, in tako tudi ne morejo imeti prilike, da Narodni Gospodar prečitajo. Zato je potreba, da ga ima vsak doma pri roki, da poseže po njem, ko ima ravno čas. Sicer pa mora smatrati vsaka zadruga za svojo dolžnost, da skrbi za širjenje našega zadružnega glasila, ker s tem skrbi tudi za zadružni pouk in propagando zadružne misli.

Pospeševanje zadružništva in naš oblastni proračun. Kakor lansko leto, tako je tudi letos ljubljanska oblastna skupščina stavila v proračun posebne postavke za pospeševanje zadružništva. Določenih je izrecno za zadružništvo Din 540.000. V lanskem proračunu pa je odpadlo v ta namen Din 900.000.—. Od določene vsote

bo prišlo za podpore vinarskim in kletarskim zadrugam Din 100.000.— in na podpore zadrugam in strokovnim organizacijam Din 350.000.—, kot prispevek za združno šolstvo in proučevanje združništva pa Din 90.000.—. Razen tega bo odpadlo na zadruge še marsikaj pri drugih postavkah, n. pr. od podpor za nabavo poljedelskih strojev in orodja, umetnih gnojil, semen in novih kultur, ki znašajo skupno 370 000.— dinarjev. Ravnotako bodo živinorejske zadruge udeležene pri postavki za nabavo, vzrejo in vzdrževanje plemenske živine, ki znaša Din 350 000.—. Za uvedbo kontrolnega krmljenja, ki se more vršiti v prvi vrsti le preko mlekarških zadrug je določenih Din 20 000.—.

Poslovni red za domače hranilnike. V septemberski številki lanskega Narodnega Gospodarja smo priobčili nekak poslovni red za domače hranilnike in smo omenili, da bi mogla vsaka posojilnica en izvod tega poslovnega reda izročiti vlagatelju, ki vzame hranilnik. Ker so se nekatere zadruge obrnile na nas z vprašanjem, če imamo mi v zalogi take tiskovine, opozarjamo, da mi tiskovin nimamo. Posojilnice bi si mogle pomagati na ta način, da poslovni red same razmnožijo bodisi s strojem ali litografiranjem.

Tiskovine za izpiske tekočih računov. Ker je že mnogo naših kreditnih zadrug uvedlo tekoče račune, je Zadruga zveza, da jim olajša delo pri sestavljanju računskih zaključkov, založila posebne tiskovine za izpiske tekočih računov podobne tistim, kakor so že v rabi za izpiske hranilnih vlog in posojil. Zadruge, ki take tiskovine za izpiske potrebujejo, naj jih naročijo pri Zadrugi zvezi.

Združni tečaji v Srbiji. Glavni savez srpskih zemljoradničkih zadruga je začel z vrsto združnih tečajev za izobrazbo knji-

govodij-tajnikov pri podeželskih zadrugah. Sedaj se tečaji vrše v Valjevu, Nišu, Lipah (smederevska oblast), v Smoljincu (požarevaška oblast), Kraljevem selu in Belih vodah (kruševaška oblast). Ti kurzi bodo trajali dvajset dni, a njim bo takoj sledila druga vrsta tečajev in sicer v večjem številu, ne koliko jih bo tudi v južni Srbiji.

Smrt zadrugarja. Umrl je 27. decembra 1928 g. Anton Kos, posestnik na Muti. Pokojni je bil vnet zadrugar. Kot dolgoletni odbornik Hranilnice in posojilnice pri Sv. Primožu nad Muto je mnogo pripomogel k njenemu razvoju in napredku. Bil je tudi občinski odbornik, odbornik pri kmetijski podružnici itd. Naj počiva v miru!

Gospodarska zveza v Ljubljani notira naslednje cene: Tomaževa žlindra Din 130.—; rudninski superfosfat v vrečah po 50 kg Din 92.— po 100 kg à Din 92.—, kalijeva sol po 100 kg Din 170.—, kostni superfosfat Din 128.—; apneni dušik v pločevinastih bobnih Din 285.—; kostna moka Din 120.—; mavec (gips) Din 40.—; nitrofoskal v pločevinastih bobnih Din 200.—; cement dalmatinski Din 58.—; klajno apno Din 375; lanene tropine Din 3'90; modra galica Din 7'75; žveplo Din 3'20. Pri vagonškem odjemu se cene za gnojila in cement znatno nižajo na franco vsaka postaja. Mlatilnice s tresali in reto Din 4.100.—; slamoreznice Din 1.700.— do 2 000.—; čistilnik 10 sit Din 1.500.—; Plugi Din 500.— do Din 940; reporeznica M. R. Din 550.—; trijerji Din 2.000.— do 3 500.—; mlatilnice na ročni pogon Din 2.200.—; robkači Din 900.—; sadni mlini Din 1.400.— do Din 1.700.—; brzoparilniki Din 1.400.— do Din 2 800.—; kosilni stroji Din 2.000.—. Razen tega imamo na zalogi še vse vrste poljedelskih strojev in ognjavarne blagajne.

Rokopisi naj se pošiljajo na naslov: Uredništvo „Narodnega Gospodarja“ Ljubljana, Zadruga zveza. Izdajatelj: „Zadruga zveza“ v Ljubljani. — Odgovorni urednik: Anton Kralj, tajnik „Zdruga zveze“ v Ljubljani.

Občni zbor Živinorejske zadruge v Strugah, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 2. febr. 1929 v šoli. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobritev bilance za l. 1928. 3. revizijsko poročilo zadnjih dveh revizij. 4. sprememba pravil. 5. slučajnosti.

Občni zbor Kmetijskega društva v Trbojah, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 3. febr. 1929 ob 10. uri dop. v župnišču v Trbojah. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobritev računskega zaključka za l. 1928. 3. volitev nadzorstva. 4. slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice na Trebelnem, r. z. z. n. z., se vrši dne 3. febr. 1929 ob 3. uri pop. v uradnem prostoru. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. čitanje revizijskega poročila. 3. odobrenje računskega zaključka za

l. 1928. 4. volitve načelstva in nadzorstva. 5. slučajnosti.

III. redni občni zbor Hranilnice in posojilnice na Uncu, r. z. z. n. z., se vrši v nedeljo, dne 27. januarja 1929 ob pol 3. uri pop. v župnijski pisarni. Dnevni red: 1. čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. čitanje revizijskega poročila. 3. poročilo načelstva in nadzorstva. 4. odobritev računskega zaključka za l. 1928. 5. volitev načelstva. 6. volitev nadzorstva. 7. slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice za Višnjo goro in okolico, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 10. febr. 1929 ob 4. uri pop. v uradnih prostorih. Dnevni red: 1. Čitanje zadnjega zapisnika občnega zbora. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. volitev načelstva in nadzorstva. 4. čitanje revizijskega poročila. 5. slučajnosti.

Zadrugarji - člani!

Ako želite premeniti svoje službeno mesto, ako potrebujete v službenih zadevah strokovnih nasvetov ali pomoči se obrnite na:

ZADRUGE!

V slučaju, da iščete nastavljenecv za vodstvo in upravo kakoršnih koli poslov, se obračajte za potrebne informacije edinole na:

Hranilno in podporno društvo združnih nastavljenecv v Ljubljani
registrovano zadrugo z omejeno zavezo.

POSLOVNE KNJIGE IN TISKOVINE.

Vse članice opozarjamo, da ima Zveza v zalogi vse knjige in tiskovine, kakor jih zahteva poslovanje kreditnih, blagovnih, produktivnih in drugih vrst zadrug. — Mnoge tiskovine nudijo za poslovanje znatno olajšanje in zasigurajo pravilnost kot npr. zapisnik o obnem zboru, vloga na sodišče, rač. zaključek. — Zveza z naročanjem na debelo zasigura tudi najnižje cene.

V sledečem podajamo cene za najvažnejše tiskovine (I.), knjige (II.) in vzorna pravila (III.):

I.	Komad
Rač. zaključki za hranilnice in posojilnice	Din —.50
" " za blagovne zadruge	" —.50
Zapisnik o rednem obnem zboru	" —.50
Vloga na sodišče (sprememba v načelstvu, ali sprememba pravil)	" —.50
Vloga na okrajuo glavarstvo (predložitev računskega zaključka)	" —.50
Izpiski iz knjige hranilnih vlog	" 1.—
Izpiski iz knjige posojil	" 1.—
Tiskovine za izvl. tek. rač.	" —.30
Zadolžnice na poročstvo	" —.75
Zadolžnice na vknjižbo	" —.75
Zadolžnice na amortizacijo	" —.75
Prošnje za posojilo	" —.50
Pogodba za kredit v tek. rač.	" —.75
Obrestne tabele (na kartonu 3½% do 6%)	" 2.—
" " 6½% do 7% (na papirju)	" 3.—
" " 7½% do 8½%	" 3.—
" " 9% do 10%	" 3.—
Listek za izplačilo vloge	" —.10
Listek za izplačilo posojila	" —.10
Opomin dolžnika	" —.10
Opomin porokom	" —.10
Zemljeknjižni predlog (list)	" —.40
Pole za inventuro	" —.75

II.	Komad
Knjiga hranilnih vlog 50 listov	Din 60.—
" " " 100 "	" 105.—
Knjiga posojil 50 listov	" 65.—
" " " 100 "	" 110.—
" " " 150 "	" 155.—
Razdelnik za kreditne zadruge 50 listov	" 60.—
" " " 100 "	" 100.—
Razdelnik za nederarne zadruge 24 listov	" 40.—
" " " 30 "	" 60.—
" " " 100 "	" 100.—
Blagajniški dnevnik 100 listov	Din 45.—
Blagajniški dnevnik 200 listov	" 75.—
Knjiga tekočih računov 50 listov	" 40.—

	Komad
Knjiga tekočih računov 100 listov	Din 56.—
" " " 200 "	" 120.—
Amerikanski journal za blagovne zadruge	" 200.—
Knjiga denarnih listkov 100 strani	" 15.—
Knjiga pristopnic 50 listov	" 12.—
" " " 100 "	" 16.—
Knjiga pristopnic 200 listov	" 34.—
Knjiga nepremičnega inventarja	" 50.—
Blagovni skontro	" 75.—
Nakupna prodajna knjiga	" 75.—
Štrace	" 105.—
Deležna knjiga 100 listov	" 45.—
Deležna knjige 200 listov	" 75.—
Vložni zapisniki po Din 90.—, 50.—, 30.—	
Hranilne knjižice (lično vezane v šagrinapapir)	" 4.—
" " (vezane)	" 3.—
" " (broširane)	" 1.—
Zadružno-posojilne knjižice	" 3.—
Knjižice za imetnike tekočega računa	" 4.—
Knjižice za električni tok	" 1.50
Imenik zadružnikov 20 listov	" 20.—
Imenik zadružnikov 30 "	" 25.—
Imenik zadružnikov 40 "	" 30.—
Knjiga porokov	" 20.—
Knjiga odstopnic (broširano)	" 6.—
Sejni zapisniki	" 26.—
Trgovske knjige z 2 kolonama	" 26.—
Indeksi	" 16.—
Mlekarske knjižice	" 3.75
Saldo-Konti na trdem papirju 50 listov	" 30.—
" " " 100 "	" 50.—

III.	Komad
Pravila za hranil. in posojil. (Rajfela.)	Din 2.—
Pravila za hranil. in posojil. (Schulz.)	" 2.—
Pravila za kmet. nabav. in prod. zadruge	" 2.—
Pravila za živinorejske zadruge	" 2.—
Pravila za kmetijska društva (strojne zadr.)	" 2.—
Pravila za mlekarne zadruge	" 2.—
Pravila za zadružne elektrarne	" 2.—
Pravila za zavarovanje goveje živlue	" 2.—